

KIRKMERAK 14

KADIN DÜŞMANI SÖZLÜK

Agnès Michaux

Çeviri: Yiğit Bener

CAN

Agnès Michaux

KADIN DÜŞMANI SÖZLÜK

KIRKMERAK 14

Can Yayınları 2010

Dictionnaire misogyne, Agnès Michaux

© 1993, Edition JC Lattès

© 2011, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Can Yayınları'ndaki 1. basım: Eylül 2011

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-1377-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

KADIN DÜŞMANI SÖZLÜK

Agnès Michaux

Fransızca aslından çeviren

Yiğit Bener

Aslan Doktor Oginoy'a, önerdiği "yöntem" in üretken başarısızlığı sayesinde dünyaya gelip bu kitabı yazmama katkıda bulunduğu için, en içten teşekkürlerimle...

Affet beni, anne!

Evet, affet beni anne!.. Biliyorum ki –sen başta olmak üzere– binlerce kadın, bu kitabı görür görmez beni ihanetle suçlayacaksınız.

Ben de sizin gibi kadın olduğum halde, bu tür ateşli bir antifeminist bildiri yayımlamaya cüret ettiğim için beni “dava”ya ihanet etmekle suçladığınızı daha şimdiden duyar gibiyim. İhanet ne kelime? Vahşi bir saldırı! Savaş ilanı! Gözü kapalı bombalama eylemi! İnsanlık suçu!

Ne yapalım, sorumluluktan kaçacak halim yok...

Çünkü kabul etmelisin ki, sen ve senin 60-70’li yıllardan kalma “özgürleşmiş” eski arkadaşlarının yanındayken pek fazla eğlenme fırsatımız olmuyordu. Kutsal ve sihirli formülünüz olan “kadınların kurtuluşu” sözcüklerini telaffuz ettiğinizde sanki eski direniş günlerini ve şehit düşen arkadaşlarının dehşetli savaş öykülerini anlatan muharip gazilere benziyordunuz. Teyzeler direnişte... Erkeklere karşı yürüttüğünüz gerilla savaşı öyküleriyle amma da kafamızı şişirmiştiniz!

Bu arada bizler, kızlarınız, hapı yutuyorduk. 1968 Mayıs’ının döllerini olarak utanmadan bizlere dayatmaktan çekinmediğiniz şeylerin etkisiyle tamamen AL-LAK BUL-LAK olup travma geçiriyorduk. Yani, süttozuyla beslenen ben ve kız arkadaşlarımın, “seventies”lerde katlanılan tüm o rezaletler için sizlere teşekkür etmemizi beklemiyordunuz herhalde.

Daha doğar doğmaz, kavuniçi koca çiçekli o iğrenç duvar kâğıtlarınızın, pleksiglas ya da parlatılmış alüminyumdan mobilyalarınızın, “gerçek” suni deriden puflarınızın ve sizi gerçek-

ten İspanyol boğalarına çeviren İspanyol paça pantolonlarının üstüne geçirdiğiniz o tiksindirici dikiyakalı kazaklarınızın vahşi saldırısına uğradık.

Ah! 68'de yirmi yaşlarında olan ninelerin sandıkları bayağı neşeli olacak. Makrame çantalarınızı, akrilik şortlarınızı, Larzac bölgesindeki askerî manevralara karşı köylülerin direnişini destekleyen bildirilerinizi, duvarlarınıza astığınız Vasarely'nin optik yanılsamalara dayalı geometrik biçimler yansıtan posterlerinizi ve platform topuklu, uyuşturucu koması renkli ayak-kabı koleksiyonlarınızı (Bunları giymek, ırzınıza geçilmesi tehlikesine karşı en iyi sigortaydı!) o sandıkların dibinde bulacak olan torunlarınız (tabii doğum kontrol haplarının gazabından kurtulabilmiş olanları) kahkahadan kırılacaktır eminim.

Ama kâbus bununla da bitmiyordu ki! Beşiğimin üzerine Twiggy'nin kutsal resmini asmıştın, hani o sizin kadın dergilerinizin favori mankeni; onun sayesinde ideal kadının iştahsız bir iskelet olması gerektiğini anlamıştım. Bugün, sizin o çokince-taze-çalı gibi vücut hatları konusundaki beyin yıkamalarınız yüzünden, elektronik tartı aletim bana ne zaman yan baksın, kendimi derhal Slim Fast kâselerime dalmak ya da Montignac'ın ekmeğine yağ süren rejimine başlamak zorunda hissediyorum.

Aa, dur! Jartiyer katliamını unuttuyordum! Külötlü çorap kullanılmasını dayatan senin kuşağın, hâlâ utanmadan çocuklarının suratına bakmaya cesaret edebiliyor mu? Külötlü çoraplar, bekâret kemerinden bu yana aşkı katletmek için bulunan en etkili silahtır.

Ve tabii –Malum konu!– bir de o meşhur erkek düşmanı mücadeleniz vardı. “Ne haltları varsa görsünler!” diyordunuz. İyi de, bu yüzden onlar da artık bizlerle pek bir halt karıştırmaz oldular. Ah ah, nerede o eski cinsel tacizler! Artık bir büro amirinin, (Brassens'in şarkısındaki gibi) “Fernande'ı düşledikçe çükü kalkmıyor,” aksine çükü düşüyor zavallının! Parmak atmak, yakında ancak tarih kitaplarında izine rastlanan, yok olmakta olan şaheserler kategorisine dahil olacak.

Erkekleri kompleksli, dizginlenmiş, neredeyse iğdiş edilmiş hale getirdiniz ve bugün bizler, henüz homoseksüel olmamış ya da iktidarsızlığa uğramamış bir erkeğe kanca atabilmek için çılınca ter döküyoruz.

Ne yazık ki, kırk yılda bir turnayı gözünden vurduğumuzda ise, bize işin özünü, yani ona lezzetli ev yemekleri pişirmeyi, gömleklerini huşu içinde ütölemeyi, kenar işlemlerini dikmeyi ya da ona GERÇEK bir kahve pişirmeyi öğretmeyi reddetmiş olduğunuz ortaya çıkıyor. Bekârlık olimpiyatlarında altın madalya alıp kürsüye çıkma şansım yüksek...

Biliyorum anne, yine abarttığımı, haksızlık yaptığımı, boşuna mücadele etmediğinizi söyleyeceksin. Doğum kontrol hapı, eşit işe eşit ücret, on sekiz yaşında reşit olma hakkı, yeni evlilik ve yeni boşanma anlayışı, kürtaj, bunlar boş şeyler mi yani?

Değil elbette.

Biliyorum, bayağı zorlu bir yoldan geçtiniz ve uzun bir mesafe kat edildi.

Ben sadece sana biraz takılmak istemiştim, anneciğim. Ama yine de sana açıkça şunu söylemeliyim: Ben onları seviyorum, yani erkekleri! Hem de bütün o kusurları yüzünden. Çünkü biz kadınlar ne dersek diyelim, ne yaparsak yapalım, bal gibi biliyoruz ki onlar asla gerçekten değişmeyecekler ve sonsuza dek neyseler öyle kalacaklar; yani fevri çıkışları olan ama altın kalpli, maço ama beceriksiz, saf ama duygulandırıcı, saplantılı ama kabız, havalı ama ödle, boynuzlu ama... halinden memnun.

Bu kitapla ben, ezelden beri hakkımızda yumurtladıkları eşekçe saçmalıkları burunlarının dibine sokarak kendi tarzımda onlara nanik yapıyorum (ya da sen öylesini tercih edersen malum bir el hareketi yaptığımı da söyleyebiliriz). Bu kitabı erkeklere ithaf ediyorum, çünkü onlara çok benziyor: Bazen gülünç, sebepsiz yere saldırgan ama çoğu kez komik ve her zaman gerçeğe de o kadar aykırı değil, ne dersin?

AGNÈS MICHAUX

Çevirmen notu: “Tercümana zeval olmaz” ... mı?

Kadınlara yönelik onca nefretin, aşağılamanın ve şiddetin temelinde ne var? Nasıl bir ilkellik, nasıl bir düşünce yapısıdır bu?

Bunu, kolayca kaçarak ya da ezber kalıplara sığınarak, toplumumuzun Batı’dan daha az kalkınmış oluşuna, eğitim düzeyimizin düşüklüğüne mi bağlamalıyız? Kadın düşmanı zihniyet, içinde yaşadığımız coğrafyanın insan yapısına, kültürüne, dinine mi özgü? Her güne yeni bir kadın cinayeti haberiyle uyanan bu toprakların genlerine işlemiş, dolayısıyla asla kurtulamayacağımız onulmaz bir lanet mi söz konusu?

Yoksa ülkeleri, coğrafi bölgeleri, kültürleri, dinleri aşan, hatta eğitim ve gelişmişlik düzeylerinin ötesinde bir sorunla mı karşı karşıyayız? Bu saydıklarımızdan daha kapsamlı, daha farklılaşmış ve köklü bir sorun.

Elinizdeki sözlük, kadınları eve kapatmaya çalışan ve onları ikinci sınıf insan olarak tanımlayan muhafazakâr zihniyetin, erkeğin üstünlüğünden dem vurarak kadınları aşağılayan cinsiyetçi söylemin, kadın cinselliğini ve özgürlüğünü şeytanlık olarak gören dinî yobazlığın ülkemize özgü olmadığını açıkça sergiliyor.

Çünkü Agnès Micaux’nun derlediği bu seçme saçma sözlerin yazarlarının hemen tümü Batılı, aydın, sanatçı, din ve devlet adamları. Hepsi üst düzey eğitim görmüş, kimisi tarihte iz bırakmış, hatta hepimizi büyüleyen önemli edebî yapıtlar vermiş, başka haklı davaların savunuculuğunu yapmış, eli kalem tutan ve açığı kalem “sıkı” tutan akıllı, zeki erkekler.

Birçoğu aydınlanma felsefesinin cengâveri, hatta aralarında hümanist, devrimci, anarşist düşüncenin kimi kuramcıları bile var.

Ama gel gör ki ne eğitim, ne gelişkinlik düzeyi, ne “Batılı” bir dine mensup olmak ya da dinsizlik, ne de hümanist ve hatta devrimci öğretilere bağlı olmak, erkekleri bu zavallı üstünlük kompleksinden ve ülkemizde nice erkeğin coşkuyla altına imza atabilecekleri bu kadın düşmanı zırvaları sıralamaktan alıkoymaya yetebiliyor!

Bu durumda, karşımızdaki sorunun niteliğinin enikonu kapsamlı oluşuna bakarak iyice karamsarlığa kapılmak olası elbette... Öte yandan, aynı tespit aslında şunu da söylemiş oluyor: Kadınlara yönelik aşağılayıcı yaklaşım, sırf toplumun eğitim düzeyinin ve gelirinin artmasıyla “kendiliğinden” değişmeyecektir. Unutmayalım ki, eğer bugün kimi Batı ülkelerinde kadın hakları konusunda bazı önemli kazanımlar elde edilebildiyse, bunu aslında tamamen, Agnès Michaux’nun kimi aşırılıklarını önsözünde nüktedan bir dille eleştirdiği kadın hareketinin mücadelesine borçluyuz.

Kadın Düşmanı Sözlük, en eğitilmiş, akıllı, zeki erkeklerden bile pek hayır gelmeyeceğinin açık kanıt olduğuna göre, bu köhne zihniyeti alaşağı etme işi yine kadınlara düşüyor. Zaten her yerde olduğu gibi ülkemizde de sözleriyle, eylemleriyle, duşları ve yaşantılarıyla onlar da epeydir bunu yapmaktalar.

Bu sözlüğün, kadın düşmanı zihniyeti teşhir etmede onlara yardımcı olmasını diliyorum. Zaten bundan tam on beş yıl önce Sayın Özdemir İnce, *Dictionnaire misogyne* adlı bu derlemeyi çevirmemi bana önerdiğinde, bu görevi işte bu amaca hizmet etmesini umarak üstlenmiştim.

Öte yandan, cinsiyetçilikten tamamen arınmış bir erkek (henüz?) olmadığına göre, (bizleri yetiştiren annelerimizin –ve tabii babalarımızın da– kulakları çınlasın!) bilincinde olduğum ve olmadığım birçok cinsiyetçi günahı ister istemez işlemiş olan bir erkek olarak, hemcinslerimin bu seçme saçmalarını çevirirken benim de bir tür “suçluluk duygusu”na kapılmamam olanaksızdı.

Gerçekten de mademki onca kellifelli, ciddi, kalburüstü aydın ve yazar, kadınlar hakkında bu kadar kolayca zırvalayıp atıp tutabilmişler, o halde okur, kitabın erkek çevirmeninin de, Agnès Michaux’nun tabiriyle “bu eşekçe saçmalıklar”ın içeri-

ğini benimsediğini kolaylıkla düşünülebilirdi...

Oysa çevirinin başarı ya da başarısızlığının sorumluluğu tamamen bana ait olmakla birlikte, içerikten sorumlu tutulamazdım. Bu nedenle, çeviriyi yapmayı ancak bir “çevirmen ön notu” yazmak kaydıyla kabul edebileceğimi söylemiştim.

İlettikleri mesajın içeriğinden elçilerin sorumlu olmadıklarını vurgulayarak “Elçiye zeval olmaz,” atasözüne gönderme yapan, “Tercümana zeval olmaz!” başlıklı çevirmen notum, yarıncının ve Agnès Michaux'nun da onayıyla kitabın ilk Türkçe baskısına işte böyle kondu.

O yazıda, bu kadar yüksek dozda ve toplu olarak önümüze sunulduklarında gülünçlükleri, ahmaklıkları, cinsiyetçi kabalıkları ve itici ayrımcılıkları çok bariz hale gelen bu ve benzerleri sözleri, dost sohbetlerinde teker teker ya da daha az dozda işittiğimizde, acaba isyan etmeyi ya da itiraz etmeyi her seferinde akla getirip getirmediğimizi sorguluyordum. İtiraz etmek yerine gülüp geçtikçe ya da gizli gizli benimseyerek onayladıkça hatta açık arttırmaya girip bu sersemliklerin yenilerini ürettikçe, kadın düşmanı cinsiyetçilik suçuna ortak olmuş sayılacağımızı belirtiyordum.

Çünkü biliyordum ki bu kitap yayınlandığında çoğu hemcinsim, bunu kendilerine yönelik bir eleştiri olarak görmeyecekti, hele Türkiye’de... Aksine, çoğu bunu “geyik muhabbetleri”ni süsleyen bir malzeme deposu olarak kullanmaya kalkacak, ünlü yazarların bu alıntılarında ilham alarak kadınlara atıp tutmaya daha da büyük bir hevesle devam edecekti. Başka bir deyişle, erkek zihniyetini sorgulatma amacıyla derlenen bu sözler, tam ters amaçla kullanılıp kadın düşmanlığı cephesine cephane taşıyacaktı.

Öyle de oldu açıkçası: Kitap yayınlanır yayınlanmaz büyük bir ilgi gördü. Tüm gazeteler kitaba geniş yer vererek tanıttılar, çok ünlü köşe yazarlarımız kendi köşelerinde bu özlü sözlerden bol miktarda alıntı yaptılar. Bir kahkaha tufanıdır koptu gitti...

Gerçi, kitapta gülünesi, hatta kahkaha atılması yerler yok değil gerçekten: Güleriz ağlanacak halimize...

“Düşünün ki asla –ama asla– bir kadında şu iki özelliğe birlikte rastlayamadım: zekâ ve güzellik” diyen yazar Henry de Montherlant’ın sözlerini hem fiziki hem de zihinsel özellikleriyle adeta tekzip eden Agnès Michaux, kitabından söz etmek

için Türkiye'ye gelince bu ilgi daha da arttı. Tam sayfa ve bol fotoğraflı röportajlar yayınlandı. Ancak Agnès'in uyarıları da fayda etmedi ve kitabın eleştirel boyutu ustalıklı hasıraltı edildi. Sanırım ilk baskı iki ayda tükendiği halde, yayınevinin yeni baskılar yapmamaya karar vermesinde, algının bu şekilde yanlış zemine oturmasının rolü olmuştur...

Oysa kadının toplumdaki yeri konusunda ülkemizde yaşanan güncel tartışmaların penceresinden baktığımızda, bu derlemede yer alan alıntıların ne derecede aydınlatıcı ve yararlı olduklarını rahatlıkla görebiliriz.

Bu derlemedeki sözler, bizim yerli kadın düşmanlarımızın, yani kadınının işlevini kocasına hizmet edip çocuk yetiştirmek ve namusunu korumak olarak tanımlayan zihniyetin de kulağına küpe olmalıdır aslında. Görüldüğü üzere, bu yaklaşımın halkımız örf ve adetleriyle, diniyle ya da gelenekleriyle hiçbir alakası yok. Hatta biraz zorlarsak, bu kafa yapısının kör bir "Batı taklitçiliği" olduğunu, yani Batı'da yer edinerek yüz elli yıl öncesinden bugüne sarkan köhne bir maço söylemi kopyalamaktan öteye geçmediğini dahi iddia etmek mümkün!

Ya da belki, sadece, bizdeki erkeklerin de dünyanın dört bir köşesindeki hemcinslerinin ilkel anlayışlarını paylaştıklarını söylemekle yetinebiliriz...

Sorun coğrafya, kültür ya da din değildir; erkeğin kadını aşağılayıp köle olarak kullandığı ayrımcı, cinsiyetçi düzen ve bu düzeni haklı çıkarmayı hedefleyen ideolojidir.

On beş yıl önceki çevirmen notumda, gerçek bir "Türkçe Kadın Düşmanlığı Sözlüğü" yayınlamak için yapılması gerekenin, belki de Agnès Michaux'nun bu seçkisindeki yöntemi eski-yeni Türk yazınına, din ve devlet adamlarının metinlerine uygulayarak özgün bir çalışma yürütmek olduğunu da söylemiştim. Bu ikinci baskının böyle bir çalışmaya ilham vermesini ve cinsiyetçi söylemin daha derinlemesine sorgulanması için vesile olmasını dilerim.

İkinci baskı için metni elden geçirirken eski çevirime de birçok noktada müdahale ettim; pek çok değişiklik, hatta düzeltme yaptım. Bu da bana çevirmenlik hakkında yıllardır dile getirdiğim bazı düşünceleri bir kez daha teyit etme fırsatını sundu:

— Bağlamlarından kopuk alıntılardan oluşan bu tür bir metin, bir çevirmen için ciddi bir meydan okumadır. Üstelik

söz konusu alıntılarının önemli bir kısmının “espri yapma” amacını taşıyan çarpıcı sözcük oyunlarına dayanıyor olması, bu meydan okumanın boyutlarını artırıcı bir etkidir. Çünkü kullanılan dilin yapısal inceliklerine ve kültürel çağrışımlarına dayanan nitelikli bir mizah içeren metinler, çevrilmesi en zor metinler arasında yer alır, yaratıcı çözümler bulunmasını gerektirir.¹

Düzeysiz ya da kötü bir mizah anlayışına dayalı metinlerse, çevirmen için beter bir tuzaktır, çünkü okuyucu genellikle metindeki zevksizliği, yazarın anlayışından çok, çeviri hatalarına bağlamaya yatkındır.

– Hiçbir metnin, tek bir “doğru çevirisi” yoktur. İki farklı çevirmen, aynı alıntı için birbirinden epey farklı ama eşit derecede başarılı ya da kabul edilebilir çözümler üretebilir... Hatta aynı metne on beş yıl arayla bakan aynı çevirmen bile bunu yapabilir.

1. Bu tür durumlarda, kullanılan sözcüklere körü körüne sadık kalan ya da semantik karşılık düzlemleriyle sınırlı bir çeviri, metnin biçimine değilse bile özüne ihanet olacağı için, yer yer metnin tamamen dışına çıkarak, her zamankinden daha “özgür” bir çeviri yapmayı yeğledim. Sözcüklerin sözlük karşılıklarını değilse de, benzer anlamları ve kavramları kullanarak, benzer türde çağrışımlar uyandırmayı hedefleyen Türkçe sözcük oyunları üretmeye çalıştım. Örneğin, Peder PIERRET’den yapılan bir alıntıda, Fransızca *adultère* (zina) sözcüğünün “A” harfiyle başlamasının “bir rastlantı olmadığı” ve “bundan kaynaklanan tüm illetlerin de aynı harfle başladığı” belirtilmekteydi. Ardından da “A” harfiyle başlayan, *agonie* (can çekişme), *abjection* (iğrençlik), *athée* (dinsiz) gibi bir dizi Fransızca sözcük sıralanmaktaydı. Çeviride bu sözcüklerin Türkçe karşılıklarının verilmesi, elbette işin tüm “esprisini” yok ederdi. Onun yerine, “zina” gibi “Z” harfiyle başlayan ve Fransızca metne benzer çağrışımlar yapan “zamparalık, zındıklık, zibidilik, zührevi hastalıklar” gibi sözcükler sıralamayı ya da “Aldatmak sözcüğünün ‘A’ harfiyle başlaması bir rastlantı değildir. Çünkü eşini aldatmaktan kaynaklanan tüm illetler de aynı harfle başlar,” deyip anarşi, alçaklık, acz, acı, ahlaksızlık, ambiti, azgınlık, aort patlaması, allahsızlık gibi sözcükleri sıralamayı seçtim. Daha uç bir diğer örnekteyse, Coluche’den yapılan bir alıntıda, Fransızca’da sonu “-al” ile biten sözcüklerin çoğul hallerinde *aux* ekini aldığı hatırlatıldıktan sonra (örneğin *anal=anaux*), buna dayanan bir sözcük oyunu ile bunun, (öznesi bir gelin olan) bir istisnası olduğu belirtiliyor: *un trousseau* (bir çeyiz), *deux trous sales* (iki kirli delik). Burada da sözcüklere sadık kalmanın bir anlamı olmayacağı için, aynı mantığa dayalı bir sözcük oyunu üretmeyi denedim: “Sonu ‘-li’ ile biten kelimeleri çoğul yapmak için ‘-ler’ takısı eklenir. Örneğin evli ve evliler gibi. Tek istisnası taze gelinlerdir: onların bacaklarının arasında bir deli ve iki delik vardır.”

– İnsanın “başarılı” sandığı bir çevirisindeki ya da metnindeki kusurlara, hatalara, eksiklere on beş yıl arayla ve eleştirel gözle bakması, dünyanın en önemli tevazu okulu dur...

Son olarak, bir rica da hemcinslerime: Kadın düşmanı zirvaları ve önyargıları (ve bu metinlere imza atan ünlü yazarları) teşhir eden bir kitabı çevirmek suretiyle erkekliğin şanına ihanet ettiğimi düşünmesinler lütfen. İlk baskıdaki çevirmen notunda belirttiğim gibi, gerçek hiç de öyle değil.

Aslında ben de birçok hemcinsim gibi, kadınların gidecek erkekler üstünlük taslayabilecekleri hiçbir alan bırakmamaları karşısında çok ciddi şekilde endişelenmekteyim. İnanıyorum ki, erkekler olarak biz, kadınlara karşı üstünlük komplekslerimizi yitirirsek ciddi bir kimlik bunalımına düşebiliriz.

Neyse ki Agnès Michaux’nun derlemesi beni bu konuda rahatlatıyor: Çünkü bu kitabı okuduğumda gördüm ki, erkeklerin kadınlardan kesinlikle üstün oldukları son bir alan kalmış, o da kadın düşmanı zirvalar yaratıp saçmalama yeteneği! İşte kitabı bu nedenle, hem bu rahatlatma duygusunu paylaşmak için, hem de erkeklerin kesin üstünlüğünü kanıtladığı için çevirmeye karar vermiştim.

Gerçi, bu derlemede imzası bulunan kimi ünlü kadınların başarılı katkılarını görünce, bu alanda bile “yaratıcı üstünlüğümüzün” tehdit altında olduğunu düşünmeden de edememiştim. Aradan geçen onca zamanda ülkemizde kimi kadınların kendi hemcinslerine yaptıklarını gördükçe, bu kanaatim pekişti.

Özetle: Bakmayın siz, “Elçiye zeval olmaz,” dendiğine: aslında hiçbir elçi tamamen masum ve sorumsuz değildir. Çevirmenler de öyle!

YİĞİT BENER

A

Acılık

Erkeğin yaşamı yalnızca çilelidir. Kadınsa buna acı bir çeşni katma işlevini yüklenir.

Georges WOLFROM, *Courts-Circuits*
(Kısa Devreler), 1960

Acıma

Kadınlar her zaman bizzat kendilerinin açmadıkları yaralara acırlar.

Jean ANOUILH, *Pauvre Bitos, ou le Dîner de têtes*
(Zavallı Bitos ya da Kelle Yemeği), 1958

Adalet

İtiraf etmek gerekir ki kadında gelişmiş bir adalet duygusu yoktur (...); gerçekten de eşitlik duygusu, arzunun özümlemesinden geçer ve bu arzunun hangi koşullarda ortaya konmasına izin verildiğini gösterir. Biz diyoruz ki, kadınların erkeklere kıyasla sosyal ilgileri daha azdır ve içgüdülerini yüceltme yetileri daha zayıftır.

Sigmund FREUD, *La féminité* (Dişilik), 1932

Âdem

Kutsal Kitap'a göre kadın, Âdem Baba'nın bir kaburgasından yaratılmıştır. Kim bilir, kimlerin nerelerine batmıştır bu kaburgalar!

Pierre VÉRON, *Le Carnaval du dictionnaire*
(Sözlük Karnavalı), 1863

Âdet görmek

Kadın, hasta bir çocuktur ve yılda en az on iki kez kirlidir.

Alfred de VIGNY, *La Colère de Samson* (Samson'un Öfkesi)

Tüm hayvan âleminde bir tek insan dışısının aylık akıntısı vardır... Bu durumdaki bir kadına yaklaşıldığında süt ekşir, dokunduğu tohumlar kısırlaşır, aşılana çiçekler derhal solar, bahçenin bitkileri kurur ve altına oturduğu ağacın meyveleri dökülür.

YAŞLI PLINIUS, *Naturalis historia* (Tabiat Bilgisi), MS 77

Yirmi sekiz günün on beşi ya da yirmisinde (yani neredeyse her zaman diyebiliriz) kadın sadece hasta değil, aynı zamanda yaralıdır da. Hiç durmaksızın aşkın ebedi yarısından mustarıptır.

Jules MICHELET, *L'Amour* (Aşk), 1858

Bu kanla temas eden ekinler filizlenmez, şarap sirkeleşir, ot sararır, ağaçlar meyvelerini yitirir, demir paslanır ve bakır oksitlenir. Bunu yutan köpekler kudurur. Ne demirle ne de suyla erimeyen asfaltlı zambak bile bu kanla pislenirse çözülür.

SEVİLLALI AZİZ ISIDORUS,
Etymologiarum sive originum libri XX, "libri XI" (Kökenler ya da Etimolojiler Üzerine XX. Kitap, "XI. Kitap"), yaklaşık MS 610

Kadının içinde iki kadın vardır (...). Salt kadın ve âdetli kadın. İlki yumuşak, iyi, doğası gereği özverili bir hayvandır; ikincisi ise çılgın, kötü, yaşamını paylaşanın çektiği acılardan buruk bir zevk alan bir hayvandır.

Jules ve Edmond de GONCOURT, *Journal* (Günce)

Adını kötüye çıkarmak

Yalnız iki tip kadın vardır: adlarını kötüye çıkardıklarınız ve adınızı kötüye çıkaranlar..

Henri BECQUE, *Notes d'Album* (Albüm Notları)

Ağlamak

Kadının ağlaması, erkeğin yüreğinin küflenmesine neden olur.

Jacques AUDIBERTI, *Kötülük Kol Geziyor*

Kadınlar, ağlayıp sızlanarak neler yitirdiklerini bir bilse-ler! Bir erkeğin, onların kırgın olduğunu görüp daha fazla kırma arzusunu taşımaması için melek olması gerek.

Henry de MONTHERLANT, *Genç Kızlar*, 1936

Kadınlarda her zaman, dokunulduğunda onları ağlatan bir nokta vardır.

Jean GIONO, *Dünyanın Şarkısı*

Artık sevilmeyen bir kadın aklına ne eserse yapabilir; yeter ki ağlamasın!

Madame du BARRY, *Correspondance* (Mektuplar)

Ahlaki gevşeme

Günümüzdeki eşitlikçi ve iki yönlü düzüşmeler, fantezileri yoksullaştırmıştır. Dürüst diyalog, uzun sanatsal monologları silip atmıştır. Ah nerede o eski lirik adı herifler! Valium gibi sakinleştiriciler deliryum gibi sinir krizlerini öldürdü. Olmayacak hipnozların peşinde giden çiftler, birbirlerini kesip biçip parçalıyorlar. Oysa keyifli doyumlara ancak katı ahlakın cenderesinde ulaşılabilir. Bel-den aşağısını yönlendiren, aslında boğucu utangaçlıklardır, burjuva din bezirgânlığı ve kokuşmuş ikiyüzlülüktür. Yasaklar ve tabular, pantolon fermuarlarına işlerlik kazandırır, cinselliğe efsanevi, batıl ve sanrılı bir boyut katar. Ah nerede o günah işlemenin verdiği haz, kötülüğün titreşimi, günah çıkartmanın sıkıntısı! Muzaffer Katolik kilise, hiç olmazsa genelev önünde o kutsal ürpertinin hissedebileceğinin güvencesiydi.

Patrick GRAINVILLE, *Lui* (O)

Aile

Yakılmayı gömülmeye yeğlerim; her ikisini de hafta sonunu ailemle birlikte geçirmeye.

Woody ALLEN

Hepimiz bu asil dava için yiğitçe savaşmalıyız. Ama kuşkusuz siyasal bir mücadeleye girişerek değil; çünkü kürsü kadınların mücadele alanı değildir. Bizim yapmamız gereken, mutluluğun sadece ailenin kutsal görevlerini yerine getirmekte ve evcil yuvanın tatlı keyiflerinde bulunabileceğini herkese göstermektir. Genç kızlar, size bir kez daha anımsatmak isterim ki, Tanrı'nın kadınlara uygun gördüğü yegâne işlev işte budur! (...) Budur işte ona

uygun görülen sıradan ve basit işlev, budur yerine getirmesi gereken Hıristiyanlık görevi, budur onun yegâne havariliği...

Kontes de BASSAINVILLE,
Le Soir et le matin de la vie - ou Conseils aux jeunes filles
(Yaşamın Gece ve Gündüzü ya da Genç Kızlara Öğütler), 1850

Yaşamımızın ilk bölümünü ebeveynlerimiz mahveder, ikincisini ise çocuklarımız.

Clarence DARROW

Akdeniz

Akdeniz ülkelerinde şizofren bir ahlak anlayışı kadınları iki kategoriye ayırıyor: bakireler ve fahişeler. İlk kategoridekiler duygulu aşklara konu olma hakkına sahipken, ikinci kategoridekiler sadece cinsel gereksinimleri karşılamaya yararlar.

Kristina AHLMARCK-MICHANEK,
Jungfrutro och dubbelmoral
(Jungfrutto ve Çifte Standart), 1965

Akıl

Birçok kez kadınlara akıllarını neyle ikame ettiklerini sormak istemişimdir.

ALAIN, *Les passions de la sagesse* (Bilgeliliğin Tutkuları)

Aklını kullanmaya kalkan bir kadın çirkinleşir, delirir ve dişi maymuna döner.

Pierre-Joseph PROUDHON,
La pornocratie ou les femmes dans les temps modernes
(Pornokrasi ya da Modern Çağlarda Kadın), 1875

Kadınlar olağanüstüdürler. En ufak kozlarını bile kullanmasını bilirler, kimi yürüyüş biçimini, bir diğeri yakası açık elbisesini, bir üçüncüsü ise bacaklarını... Hatta aklını bile kullananları var!

Tristan BERNARD, *Ce que l'on dit aux femmes*
(Kadınlara Söylenenler)

O kadın sadece anlamadığı şeyleri dinlerken zekiymiş gibi görünür.

Jules RENARD, *Journal* (Günce), 1887-1910

Kadınlar genellikle salaktır. Zekâsı ancak vasat bir erkeğin zekâsına eşdeğer olan bir kadına, çok akıllı olduğu söylenir. Bunu daha fazla gizlemenin âlemi yok.

Henri JEANSON, *La volonté* (İrade), 1925-1934

Akıllı kadınları sevmek ibnelere özgü bir zevktir.

Charles BAUDELAIRE, *Apaçık Yüreğim "Özel Günceler"*, 1887

Doğru düşünmek öğrenilebilir bir şeydir, tıpkı dikiş dikmek gibi ve genç kızların eğitiminde bunun da modasının yaygınlaşmasını çok isterdim.

Daniel STERN (Marie de FLAVIGNY'nin takma adı)
Esquisses morales et politiques (Ahlaki ve Siyasi Denemeler)

Kadınların pek çoğu için düşünmek, geçerliliği sürekli olan bir durumdan çok, mutlu bir rastlantıdır.

Daniel STERN (Marie de FLAVIGNY'nin takma adı)
Esquisses morales et politiques (Ahlaki ve Siyasi Denemeler)

Kendini akıllı sanan kadınlar, erkeklerle aynı hakları isterler. Gerçekten akıllı olanlar ise bundan vazgeçerler.

COLETTE

KADIN DÜŞMANI SÖZLÜK

Ne midir, *Kadın Düşmanı Sözlük*? "Aşk"tan "zina"ya, "bacaklar"dan "vajina"ya, "evde kalmış kadın"dan "turşu"ya kadar uzanan geniş bir yelpazede, kadınlarla ilgili çeşitli kavramların eğlenceli ama yer yer de sinir bozucu, hatta isyan ettirici tanımlarını içeren bir sözlük... Gülünç önyargıları yansıtan bu özlü sözlerin, ince kelime oyunlarının yazarları mı? Kimler yok ki aralarında: Euripides, Voltaire, Sartre, Freud, Proudhon ya da Nietzsche gibi kalburüstü düşünürler; Baudelaire, Hugo, Proust, Goethe ya da Faulkner gibi ünlü yazarlar; Napoléon, Woody Allen, Aziz Paulus ya da Ayetullah Muntazeri gibi beklenmedik isimler; hatta kadınlar; Marie Antoinette, Madonna ya da Kraliçe Victoria gibi...

Bu sözlükte derlenen kadın düşmanı zirvaları yumurtlayanlar cahil, ilkel, kaba, maço, sıradan erkekler değil de, tarihte iz bırakmış, hatta hepimizi büyüleyen önemli edebî yapıtlar vermiş, başka haklı davaların savunuculuğunu yapmış, üst düzey eğitilmiş, akıllı, kıvrak zekâlı insanlar olduğunda, sadece gülüp geçmek kolay değil elbette.

Agnès Michaux'nun derlediği *Kadın Düşmanı Sözlük*, birçoğumuzun ezberini bozarak kadın düşmanlığı konusuna daha farklı bir açıdan bakmamızı sağlayacak trajikomik bir araç...

ISBN 978-975-07-1377-4

9 789750 713774